

Prostituutioon liittyvä lainsäädäntö

Sisällys

1. **Käsitteet: seksipalvelut, prostituutio, seksityö, paritus, naiskauppa** 2
2. **Prostituutilakien vertailua** 3
  - 2.1. Parituksen kriminalisointi 3
  - 2.2. Prostituutioon kriminalisointi 3
  - 2.3. Toleranssipolitiikka 3
  - 2.4. Laillistaminen 4
3. **Vastauksia työryhmän kysymyksiin** 5
  - 3.1.a Seksipalvelujen myymisen laajuus ja laatu 5
  - 3.1.b Parituksen laajuus ja laatu 6
  - 3.1.c Seksipalvelujen ostamisen laajuus ja laatu 6
  - 3.2. Tulisiko seksipalvelujen ostaminen tai myyminen kriminalisoida? 7
  - 3.3. Mikä olisi kriminalisoinnin tavoite? 7
    1. tavoite: prostituutioon vähentäminen tai poistaminen 7
    2. tavoite: naiskaupan estäminen tai vähentäminen 8
    3. tavoite: prostituutiosta muille aiheutuvan häiriön vähentäminen 8
    4. tavoite: naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen 9
    5. tavoite: prostituutiosta irtaantumisen helpottaminen 9
    6. tavoite: tasa-arvon edistäminen 9
    7. tavoite: myönteinen seksuaalisuus ja naiskuva 10
    8. tavoite: yhteiskunnan antama vahva signaali 10Tarvitaan muita keinoja 10
  - 3.4. Voitaaisiinko kriminalisoinnilla vaikuttaa ostajien käyttäytymiseen? 10
  - 3.5. Miten seksipalvelujen ostamisen tai myymisen kriminalisointi vaikuttaisi prostituutioon ja parituksen määrään ja laatuun? 11
  - 3.6. Pystyttäisiinkö ostamisen tai myymisen kriminalisointia käytännössä valvomaan ja rikoksista saamaan riittävä näyttö? 12
  - 3.7. Millaisia vaikutuksia ostamisen tai myymisen kriminalisoinnilla olisi prostituoitujen aseman kannalta? 12
  - 3.8. Millaisia vaikutuksia ostamisen tai myymisen kriminalisoinnilla olisi laajemmin yhteiskunnassa? 13
  - 3.9. Muita tärkeitä kysymyksiä 13
4. **Naiskauppaa koskeva lainsäädäntö ja ihmiskaupan vastaisen Palermon lisäpöytäkirjan vaatimukset ihmiskaupan uhrien suojelemiseksi** 14
  - 4.1. Naiskaupan määrittely 14
  - 4.2. Naiskaupan syyt ja ongelmat 14
  - 4.3. Naiskaupan vastaiset toimet tähän asti 15
  - 4.4. Palermon lisäpöytäkirjan edellyttämät toimet 15
  - 4.5. Ihmiskaupan/naiskaupan vastaiset toimet 17
5. **Parituslaki** 18
6. **Tärkeintä on ongelmien tosiasiallinen ratkaiseminen** 20
7. **Lisätietoa** 21
  - 7.1. Tietoa naiskauppaa koskevaa lainsäädäntöä varten 21
  - 7.2. Tietoa prostituutioon liittyvistä ongelmista ja lainsäädännöstä 21
  - 7.3. Tätä lausuntoa koskevat tiedustelut 22

1. Käsitteet: seksipalvelut, prostituutio, seksityö, paritus, naiskauppa

Seksialaan liittyvät käsitteet perustuvat usein enemmän mielikuville kuin täsmällisille tosiasioille. Nykyisessä parituslaissa on määritelty lain tarkoittamia seksuaalisia tekoja näennäisesti tarkemmin kuin aikaisemmin. Silti kielletyn parituksen ja laillisen seksi-liiketoiminnan välinen raja on käytännössä yhtä epämääräinen kuin ennenkin.

Jonkun palvelun määrittely prostituutioksi ja jonkun toisen määrittely muuksi seksityöksi kuin prostituutioksi ei yleensä johdu siitä, mitä seksuaalisia toimintoja asiakkaan kanssa todellisuudessa tehdään. Kyse on enemmän mielikuvista. Esimerkiksi striptease-esiintyjä, joka tekee kotikäyntejä, tulee helposti leimatuksi prostituoiduksi, vaikka palvelu olisi pelkkää strippausta. Sen sijaan ravintolassa esiintyvä tanssija, joka yksityisesti myy myös intiimiä kanssakäymistä, voi välttyä prostituoidun leimalta.

Pohdittaessa seksipalveluja ja niihin liittyvää lainsäädäntöä, oleellista ei tulisi olla yksittäisten seksuaalitoimintojen määrittely kielletyksi tai sallituksi. Sen tulisi kuulua ainoastaan asianosaisille itselleen. Oleellista tulisi olla alalla työskentelevien oikeus laillisiin, turvallisiin työoloihin ja jokaisen työntekijän yksilöllinen oikeus itse määrittellä, mitä seksuaalitoimintoja hän on valmis tekemään työkseen.

Tässä esityksessä sanoja seksityöntekijä ja prostituoitu käytetään osittain synonyymeinä. Sanalla seksityöntekijä viitataan siihen, että henkilö harjoittaa suunnitelmallista seksialan toimintaa, jolla hän ansaitsee rahaa. Sanalla prostituoitu viitataan siihen, että seksipalvelujen myyntiä ei lainsäädännössämme tunnusteta lailliseksi elinkeinoksi.

Myös paritus on käsitteenä ongelmallinen. Tiukasti määritellen mikä tahansa seksipalvelutoiminnasta hyötyminen voisi olla paritusta, mutta sellainen johtaisi käytännössä mahdottomuuteen, koska liiketoiminnassa on aina useampia hyötyjiä. Tässä esityksessä parittajilla tarkoitetaan henkilöitä tai organisaatioita, jotka käyttävät hyväkseen prostituoitujen lainsuojatonta asemaa.

Samalla tavalla naiskauppa (tai ihmiskauppa) on epämääräinen käsite. Jos kaikki ulkomaiset prostituoidut määritellään naiskaupan uhreiksi, niin silloin tulisi ymmärtää, ettei kyseessä ole mikään yhtenäinen prostituutioon pakotettujen uhrien joukko. Vain pieni osa on suoranaisesti prostituutioon pakotettuja. Suurin osa "naiskaupan uhreista" on hakeutunut omasta aloitteestaan prostituoiduksi, koska he haluavat ansaita rahaa itselleen ja perheelleen. Silti heitä voi pitää uhreina monien eri syiden takia: heillä ei yleensä ole kotiseudullaan kunnollisia tai minkäänlaisia toimeentulomahdollisuuksia, heillä ei ole mahdollisuutta muuttaa laillisesti rikkaampiin maihin eikä saada sieltä laillisesti työtä, lähtiessään etsimään parempaa toimeentuloa he ovat laittomien välikäsien armoilla. Pakottamista tai uhriutumista voi tapahtua monella eri tavalla. Myös naiskaupan vastaiset toimenpiteet voivat olla pakottamista ja uhriuttamista, mikäli toimitaan uhrien omien intressien vastaisesti.

2. Prostituutiolakien vertailua

Prostituutiota koskevat lainsäädäntömallit voidaan karkeasti jakaa neljään ryhmään.

2.1. Parituksen kriminalisointi

Tämä mm. Suomessa ja Norjassa voimassa oleva järjestelmä perustuu siihen, että prostituutiota rajoitetaan kriminalisoimalla paritus, mutta seksipalvelun ostamista ja myymistä sinänsä ei kriminalisoida. Lain avulla viranomaiset ovat pystyneet rajoittamaan järjestäytyntä prostituutiota kohtuullisen tehokkaasti, mutta 1990-luvulta lähtien ulkomaalaisprostituution lisääntyttä viranomaisten resurssit eivät ole enää riittäneet niin tehokkaaseen lain valvontaan kuin aikaisemmin.

Tämän mallin hyvänä puolena on se, että sen aiheuttamat ongelmat prostituoiduille ovat huomattavasti vähäisemmät kuin kriminalisointimallissa, jossa kriminalisoidaan parittajan lisäksi myös prostituoitua tai hänen asiakastaan.

Suomessa ollaan liukumassa tästä pelkästä parituksen kriminalisoinnista laajempaan prostituution kriminalisointiin. Vuonna 1999 voimaan tullut ulkomaalaislain muutos käytännössä kriminalisoi ulkomaisten prostituoitujen toiminnan, mikä on vaikeuttanut ulkomaisten prostituoitujen asemaa. Lisäksi uudessa järjestyslaissa on kielletty seksipalvelujen tarjoaminen ja ostaminen yleisellä paikalla. Mikäli lakia ruvetaan valvomaan hyvin tiukasti, tulevat prostituoitujen kohtaamat ongelmat pahenemaan.

2.2. Prostituution kriminalisointi

Useimmissa maailman maissa on parittajan lisäksi kriminalisoitu myös prostituoidun ja/tai hänen asiakkaansa toimintaa. Esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Ranskassa on asiakkaiden houkuttelu kiellettyä. USA:ssa on seksipalvelujen ostaminen ja myyminen kokonaan kielletty (poikkeuksena vain Nevadan bordellit). Ruotsissa on kriminalisoitu seksipalvelujen ostaminen.

Tämänkin mallin tavoitteena on prostituution rajoittaminen, mutta siinä on epäonnistuttu täydellisesti. Prostituoituun ja/tai hänen asiakkaaseensa kohdistuva kriminalisointi ainoastaan lisää ja pahentaa prostituutioon liittyviä ongelmia.

2.3. Toleranssipolitiikka

Ennen kuin Alankomaissa ja Saksassa päädyttiin prostituution laillistamiseen, noudatettiin näissä maissa toleranssipolitiikkaa. Kummassakin maassa oli voimassa laki, jonka mukaan paritus ja bordellit olivat kiellettyjä. Käytännössä bordellien toiminta kuitenkin sallittiin ja parituslakia käytettiin bordelleja vastaan vain silloin, kun toiminta aiheutti häiriötä.

Tämän malli oli viranomaisten kannalta helppo, koska he saattoivat tarvittaessa helposti puuttua bordellien toimintaan parituslain nojalla, mutta muutoin he katsoivat toimintaa sormien läpi.

Prostituotujen ihmisoikeuksien kannalta tämä malli oli hyvin huono, koska käytännössä he joutuivat työskentelemään bordellien työntekijöinä, ilman että heillä oli mitään laillisia työntekijän oikeuksia.

2.4. Laillistaminen

Australiassa, Alankomaissa ja Saksassa on laillistettu seksityön harjoittaminen, niin että seksityöntekijöillä ja seksiyrittäjillä on samanlaiset oikeudet ja velvollisuudet kuin muidenkin alojen työntekijöillä ja yrittäjillä.

Tämän mallin hyvä puoli on, että ammattimaisesti toimivat seksityöntekijät saavat samanlaisen lain suojan kuin muidenkin alojen työntekijät. Lisäksi monet asiakkaat valitsevat mieluummin laillisen palvelujen tarjoajan, koska se on turvallisempaa ja miellyttävämpää. Laillistaminen mahdollistaa myös sen, että seksialalle voidaan laatia omat alakohtaiset työsuojelumääräykset sekä määräykset siitä, miten liiketoimintaa harjoitetaan, niin että se ei aiheuta häiriötä.

Tämän mallin huono puoli on siinä, että se ei paranna maassa laittomasti työskentelevien ulkomaisten prostituotujen asemaa, sillä laillistamisen hyväksyneet maat noudattavat tiukkaa ulkomaalaispolitiikka eivätkä myönnä työlupia ulkomaisille prostituoiduille. Laillistaminen ei myöskään paranna niiden kotimaisten prostituotujen asemaa, jotka toimivat prostituutiossa pimeästi. Toisaalta nämä samat ongelmat ovat muillakin toimialoilla, joissa on laitonta tai pimeää työvoimaa.

Koska Suomessa (niin kuin muissakin länsimaissa) on ulkomaalaisten osuus prostituutiossa hyvin suuri, tulisi prostituution laillistamismalliin liittää työlupien myöntäminen ulkomaisille prostituoiduille.

3. Vastauksia työryhmän kysymyksiin

3.1.a Seksipalvelujen myymisen laajuus ja laatu

Intiimien seksipalvelujen myyminen on yksi yleisimmistä epävirallisista rahanansaitsemiskeinoista. Syyt tähän ovat ilmeiset.

Seksipalveluja myymällä on mahdollista tienata nopeasti merkittäviä rahamääriä. Asiakaskontakteja on helppo sopia monilla eri tavoilla, ilman että tarvitsee ryhtyä harjoittamaan ammattimaista markkinointia. Seksityö ei vaadi koulutusta eikä muodollista pätevyyttä eikä välttämättä edes työnantajan löytämistä.

Niinpä yleisin seksityön muoto on sivutoiminen lisäansioden hankkiminen. Sitä harjoitetaan opiskelun ohessa, toisen työn ohessa tai työttömyyskorvauksen tai toimeentulotuen täydentäjänä. Tällainen sivutoiminen työskentely tapahtuu yleensä itsenäisesti ja salassa. Kun asiakaskontaktien määrä on pieni, ulkopuolisten on vaikea erottaa seksipalvelujen myyntiä tavallisesta sosiaalisesta kanssakäymisestä. Myös silloin kun seksipalvelujen myyminen tapahtuu muun yritystoiminnan ohessa (esim. tavallisen hierontatyön rinnalla), eivät ulkopuoliset yleensä tiedä asiasta mitään.

Viime vuosina yleistynyt seksityön muoto ovat privatit striptease-esitykset ja hieronnat, joita harjoitetaan joissain seksiliikkeissä ja hierontaliikkeissä. Osa työntekijöistä toimii itsenäisinä ammatinharjoittajina, joilla on sopimus liikkeen kanssa. Osalla on työsuhte liikkeenpitäjään. Toiminta on muodollisesti laillista, mutta ulkopuolisten on mahdoton tietää tai kontrolloida, millaisia palveluja tosiasiallisesti myydään ja ostetaan.

Laillisesti toimivat seksiseuralaiset ovat pieni vähemmistö, koska ainoa laillinen tapa myydä seksuaalista kanssakäymistä sisältävää seksipalvelua on toimia yksin itsenäisenä yrittäjänä. Yrittäjäksi ryhtymisen kynnys on kuitenkin useimmille liian suuri. Sen takia useimmat seksiseuralaiset työskentelevät pimeästi.

Kaikista suurin ja näkyvin osa prostituutiokenttää ovat ulkomaiset naiset, jotka käyvät Suomessa turistiviisumilla. He tulevat tänne omasta päätöksestään työskentelemään prostituoituina tienatakseen rahaa itsensä ja perheensä toimeentuloa varten. He ovat kuitenkin yleensä riippuvaisia parittajista, koska he tarvitsevat työskentelypaikan ja keinon löytää asiakkaita.

Koska suurin osa seksipalvelujen myymisestä on epävirallista ja piilossa tapahtuvaa, ei toiminnan laajuudesta voi saada tarkkaa kuvaa. Selvää kuitenkin on, että eri muodoissa tapahtuva prostituutio on laajempaa ja yleisempää sekä monimuotoisempaa kuin yleensä ymmärretään.

Prostituotujen määristä tehdään usein tarkoitushakuisia johtopäätöksiä. On maailmanlaajuisesti yleistä, että naiskaupan uhrien määräksi kerrotaan luku, joka on sama kuin arvio kaikkien (ulkomaisten) prostituoitujen määrästä kyseisessä maassa, vaikka kaikissa maissa suurin osa ulkomaisistakin prostituoiduista on hakeutunut seksityöhön oma-aloitteisesti.

Toinen yleinen lukumäärien vääristely liittyy prostituution laillistaneiden maiden prostituution määrään. Väitetään, että näissä maissa myös laitton prostituutio olisi lisääntynyt laillistamisen seurauksena. Tällaisille väitteille ei kuitenkaan ole mitään todisteita. Kun seksiliiketoiminta on laillistettu, tulee aikaisemmin piilossa ollut toiminta näkyvämmäksi kuin aikaisemmin. Ulkomaisten prostituoitujen määrään vaikuttaa enemmän heidän toimeentulomahdollisuutensa omassa maassaan kuin se, onko toiminta laillista vai ei.

3.1.b Parituksen laajuus ja laatu

Paritus on ongelma nykyisen parituslain takia, sillä laki ei tunne mahdollisuutta organisoida seksipalveluja laillisesti. Sen takia useimmat seksialalla toimivat pitävät tiukasti kiinni väitteestään, ettei heillä ole mitään tekemistä prostituution tai parituksen kanssa.

Seksialalla toimivien yrittäjien ja työntekijöiden kannalta parituksen määrittely on ongelmallinen, koska se estää avoimen ja rehellisen keskustelun seksipalveluihin liittyvistä kysymyksistä sekä vaikeuttaa seksipalvelujen asiallista ja turvallista järjestämistä.

Suomalaiset ja Suomessa vakituisesti asuvat prostituoidut pystyvät yleensä työskentelemään ilman parittajaa ja useimmat toimivatkin itsenäisesti.

Paritus on ongelma ennen kaikkea ulkomaisille prostituoiduille. Sen jälkeen kun ulkomaalaislakiin lisättiin prostituutiopykälä, eivät ulkomaiset prostituoidut ole enää käytännössä pystyneet toimimaan ilman parittajia. He ovat täysin parittajien armoilla, koska heillä ei ole laillista oikeutta työskennellä Suomessa eikä heillä siten ole mahdollisuutta turvautua viranomaisiin tai työskennellä itsenäisesti tai vaatia parempia työskentelyolosuhteita omilta parittajiltaan.

3.1.c Seksipalvelujen ostamisen laajuus ja laatu

Seksipalveluista maksamista tapahtuu hyvin monella tavalla. On hyvin vaikea vetää tarkkaa rajaa siihen, mikä on seksipalvelusta maksamista ja mikä taas on seksisuhteeseen kuuluvia lahjoja tai taloudellista huolenpitoa toisesta. Usein myös tietoisesti seksipalvelua rahalla ostavat haluavat nähdä tilanteen jonain muuna kuin seksipalvelun ostamisena.

Seksi on hyvin yleistä. Samoin lahjojen ja rahan antaminen on hyvin yleistä. Siten myös seksisuhteisiin liittyvät lahjat ja rahan antaminen on hyvin yleistä. Ainoastaan osassa tapauksia asianosaiset mieltävät tapahtuman seksipalvelun ostamiseksi tai myymiseksi. On myös mahdollista, että ainoastaan seksisuhteen toinen osapuoli suhtautuu asiaan kaupallisena kysymyksenä.

Silloin kun palvelun myyjänä on laillisesti toimiva ammatin- tai liikkeenharjoittaja, on ulkopuolisen yleensä mahdoton luotettavasti arvioida, onko asiakas maksanut seksipalvelusta vai jostain muusta palvelusta.

3.2. Tulisiko seksipalvelujen ostaminen tai myyminen kriminalisoida?

Ei. Seksipalvelujen ostamisen ja/tai myymisen kriminalisointi ei ratkaisisi mitään prostituutioon tai seksialaan liittyviä ongelmia. Kokemukset erilaisista kriminalisointimalleista eri maissa osoittavat yksiselitteisesti, että kriminalisoinnit lisäävät ja pahentavat kaikkia prostituutioon ja koko seksialaan liittyviä ongelmia.

Seksipalvelujen ostamisen ja/tai myymisen kriminalisointi on erityisen vaarallinen sen takia, että se lisää parittajien valtaa ja heikentää prostituoitujen mahdollisuuksia vaikuttaa omiin työskentelyolosuhteisiinsa.

Mikäli jonkinlainen kriminalisointi on välttämätön poliittisen paineen takia, niin silloin on parempi kriminalisoida sekä myyminen että ostaminen. Pelkkä ostamisen kriminalisoiminen johtaisi siihen, että seksipalvelun myyjä joutuisi lainsuojattomaan asemaan, koska hän ei olisi oikeutettu syytetyille kuuluvaan oikeusturvaan eikä uhrille kuuluvaan oikeusturvaan.

Seksipalvelun ostamisen kriminalisoinnissa olisi prostituoidun kannalta siis sama ongelma kuin parituslaissa. Vaikka lakia perustellaan prostituoidun suojelemisella ja prostituoitua itseään ei ole kriminalisoitu, niin hän ei kuitenkaan käytännössä saa laista mitään suojaa. Hän ei ole asianomistaja, hän ei voida saada korvauksia kyseisen lain perusteella eikä laki anna hänelle mitään muitakaan oikeuksia.

Seksipalvelujen ostamisen kriminalisointi olisi kuitenkin prostituoidun aseman kannalta huonompi kuin parituksen kriminalisointi, sillä prostituoitu pystyy työskentelemään ilman parittajaa mutta ei ilman asiakkaita. Prostituoitun toimeentulo on riippuvainen asiakkaista, joten asiakkaiden kriminalisointi kääntyy väistämättä prostituoitua vastaan.

Pelkästään toisen osapuolen kriminalisointi aiheuttaa myös kiristysmahdollisuuksia ja kiristyksen pelkoa, mikä lisää prostituoidun työn vaaroja. Jos kriminalisoidaan sekä seksipalvelun myyminen että ostaminen, niin silloin kaupankäynnin osapuolet ovat tasavertaisemmassa asemassa toisiinsa nähden. Lisäksi molemmilla osapuolilla on silloin mahdollisuus puolustautua mahdollisia syytetoimia vastaan.

3.3. Mikä olisi kriminalisoinnin tavoite?

Julkisessa keskustelussa seksipalvelujen ostamisen kriminalisoinnille on esitetty useita perusteluita ja tavoitteita. Mikään esitetystä tavoitteista ei kuitenkaan ole sellainen, että sen toteutumista voisi edistää seksipalvelujen ostamisen ja/tai myymisen kriminalisoinnilla. Kriminalisointi johtaa yleensä päinvastaiseen tulokseen kuin esitetyt tavoitteet.

1. tavoite: prostituution vähentäminen tai poistaminen

Seksipalveluja myydään rahan ansaitsemiseksi. Kriminalisointi ei vähennä rahan tarvetta eikä köyhyyttä. Ulkomaalaislain mukaan seksipalvelujen myyminen on ollut ulkomaalaisilta kielletty jo vuodesta 1999 alkaen, mutta se ei ole vähentänyt ulkomaisten naisten hakeutumista seksityöhön Suomeen.

Seksipalvelujen myyntiä voidaan vähentää ainoastaan siten, että vähennetään köyhyyttä ja lisätään ihmisten mahdollisuuksia kunnollisen toimeentulon hankkimiseen muilla keinoilla sekä Suomessa että niissä maissa, joista tänne tullaan seksityöhön.

Seksipalveluja ostetaan seksuaalisten tarpeiden tyydyttämiseksi. Kriminalisointi ei vähennä seksin harjoittamista eikä siitä maksamista. Monille seksin kiehtovuus on juuri sen "kielletyn hedelmän" luonteessa. Jos kriminalisoinnilla onnistutaankin joku asiakas pelottelemaan pois, niin samalla houkutellessa tilalle muita.

Seksipalvelujen ostamista voidaan vähentää esimerkiksi seuraavilla keinoilla. Lisätään myönteistä ja kannustavaa seksuaalivalitusta, niin että ihmiset alkavat harrastaa enemmän seksiä parisuhteessa. Rohkaistaan ihmisiä harrastamaan masturbointia. Järjestetään ujoille ja estyneille ilmaista terapiaa, jotta kumppanin löytäminen onnistuisi paremmin.

2. tavoite: naiskaupan estäminen tai vähentäminen

Naiskaupan estämiseksi on vaadittu puuttumaan kysyntään, joka ylläpitää naiskauppaa. Tämä vaatimus sisältyy myös Palermon sopimuksen ihmiskauppaa koskevaan lisäpöytäkirjaan.

Mikäli naiskauppaa ylläpitävää kysyntää pyritään vähentämään kriminalisoimalla seksipalvelujen ostaminen, joudutaan päinvastaiseen tulokseen. Kokemukset useista maista osoittavat, että seksipalvelujen ostamisen ja/tai myymisen kriminalisointi ei vähennä kysyntää eikä tarjontaa. Sen sijaan tällainen kriminalisointi lisää kysyntää laittomille palveluille, parittajille ja naiskaupan harjoittajille.

Ainoa toimiva keino, jolla voidaan vähentää laittoman naiskaupan kysyntää, on lisätä ulkomaisten naisten mahdollisuuksia hakeutua Suomeen laillisesti työhön. Seksityötä tekeville ulkomaalaisille ja suomalaisille on suotava samat lailliset oikeudet kuin kaikkien muidenkin alojen työntekijöille. Siten seksipalveluihin kohdistuva kysyntä ei enää ylläpidä laitonta naiskauppaa.

3. tavoite: prostituutiosta muille aiheutuvan häiriön vähentäminen

Prostituutiosta aiheutuu ulkopuolisille häiriötä siitä syystä, että prostituutiolla ei ole omaa hyväksyttyä paikkaansa eikä ole vakiintuneita laillisia tapoja tarjota ja etsiä seksipalveluja. Kun bordellit ovat laittomia, niin liiketoimintaa harjoitetaan asuinhuoneistoissa, mikä saattaa häiritä naapureita. Kun katuprostituutio on piiloista ja kiellettyä, niin asiaan vihkiytymättömät palvelujen etsijät kyselevät hintoja vääriltä ihmisiltä.

Hyvän esimerkin ulkopuolisille aiheutuvasta häiriöstä tarjoavat prostituution laillistanut Alankomaat ja prostituution kriminalisoinut USA. Alankomaiden kaupunkien prostituutioalueilla ei esiinny enempää rikollisuutta kuin muualla kaupunkien alueella eivätkä asukkaat yleensä koe prostituutiota häiritseväksi. Sen sijaan USA:n suurkaupunkien prostituutioalueilla esiintyy enemmän rikollisuutta ja häiriöitä kuin muualla.

Ruotsin toteuttamaa seksinostamisen kriminalisointia on keuhuttu sen takia, että Ruotsissa katuprostituutio on vähentynyt ja siten ulkopuolisille aiheutunut häiriö olisi vähentynyt. Katuprostituution vähentyminen on todennäköisesti väliaikaista, sillä lisää-

tyvä huumeidenkäyttö ja syrjäytyminen tuovat prostituutioon ihmisiä, jotka eivät kykene asiakashankintaan internetin avulla.

Osa prostituutioon liittyvistä häiriöistä ja ongelmista johtuukin jostain muusta kuin seksipalveluista sinänsä. Prostituoituina toimivat huumeidenkäyttäjät, mielenterveysongelmaiset ja asunnottomat eivät muutu vähemmän häiriötä aiheuttaviksi, vaikka heidän toimintaansa tai asiakkaitaan kriminalisoitaisiin. Näihin ongelmiin tarvitaan muita keinoja.

4. tavoite: naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen

Suurin osa seksityöntekijöistä on naisia. Varsinkin ulkomaiset seksityöntekijät joutuvat työssään kohtaamaan väkivaltaa, kiristystä, pakottamista sekä alistumaan kohtuuttomiin työskentelyoloihin. Nämä epäkohdat ovat seurausta siitä, että seksityötä ei pidetä laillisena työnä, joten siihen ei sovelleta normaaleja työntekijöitä suojelevia lakeja.

Seksipalvelujen ostamisen ja/tai myymisen kriminalisointi heikentää prostituoitujen mahdollisuuksia kontrolloida omia työskentelyolojaan sekä tekee heidät entistä riippuvaisemmiksi laittomista parittajista. Siten kriminalisointi lisää prostituoitujen kokemaa väkivaltaa ja väkivallan uhkaa.

Prostituoitujen kohtaamaa väkivaltaa ja orjuuden kaltaisia työoloja voidaan korjata ainoastaan lisäämällä prostituoitujen omia vaikutusmahdollisuuksia ja antamalla heille samat oikeusturvakeinot kuin muiden alojen työntekijöille. Ulkomaisten prostituoitujen tilanteen parantamiseksi on myös muutettava ulkomaalaislakia siten, että myös ulkomaalaisille suodaan laillinen mahdollisuus työskennellä seksityössä.

5. tavoite: prostituutiosta irtaantumisen helpottaminen

Prostituution lopettamisen vaikeus johtuu suurelta osin siitä, että toimintaa pidetään sallittavana ja hävettävänä. On vaikea saada muuta työtä, jos joutuu salaamaan osan työhistoriastaan. Prostituution kriminalisointi lisää prostituoitujen syrjäytymistä, prostituution häpeällisyyttä ja salaamistarvetta. Siten kriminalisointi vaikeuttaisi entisestään prostituutiosta irtaantumista.

Prostituutiosta irtaantumista voidaan helpottaa vähentämällä prostituutioon liittyvää häpeällisyyttä ja salaamisentarvetta.

6. tavoite: tasa-arvon edistäminen

Seksipalvelujen ostamisen ja/tai myymisen kriminalisointi lisää prostituoitujen epä-tasa-arvoista asemaa. Tasa-arvonäkökulmasta on kestävämpää, että prostituoituilla ei ole mahdollisuutta työskennellä turvallisesti ja laillisesti niin kuin muiden alojen työntekijöillä.

Joidenkin mielestä prostituution olemassaolo sinänsä on loukkaus naisia kohtaan ja este tasa-arvon toteutumiselle. Tällainen ideologinen kannanotto jättää huomiotta sen, että prostituoitujen kannalta prostituutiosta on kyse toimeentulon hankkimisesta. Oikeus toimeentuloon ja oikeus turvallisiin työoloihin on keskeisempi tasa-arvokysymys kuin oikeus moralisoida toisten seksuaalikäyttäytymistä tai toisten ammatinvalintaa.

7. tavoite: myönteinen seksuaalisuus ja naiskuva

Aikuisten ihmisten vapaaehtoisesti harjoittaman seksin kriminalisoiminen viestittää siitä, että seksi on vaarallista ja turmiollista varsinkin naiselle ja että nainen ei ole kykenevä pitämään itsestään huolta, jos hän valitsee prostituution. Siten kriminalisointi edistää häpeäleiman kompleksoimaa seksuaalisuutta sekä kuvaa naisesta kykenemättömänä huolehtimaan itsestään.

Myönteistä seksuaalisuutta ja naiskuvaa voidaan edistää mm. avoimella ja rehellisellä kommunikaatiolla.

8. tavoite: yhteiskunnan antama vahva signaali

Seksipalvelujen kriminalisoiminen antaisi vahvan signaalin siitä, että lainsäätäjä ei ole kiinnostunut prostituutioon liittyvien ongelmien todellisesta ratkaisemisesta vaan ainoastaan moralisoivien näennäisratkaisujen tarjoamisesta.

Tarvitaan muita keinoja

Nähdäksemme ei ole olemassa yhtään sellaista hyväksyttävää tavoitetta, jonka toteutumista palvelisi seksipalvelujen ostamisen ja/tai myymisen kriminalisoiminen. Monet julkisuudessa esitetyistä tavoitteista ovat kannatettavia, mutta niiden edistämiseksi tarvitaan muita keinoja.

Prostituutioon liittyy paljon erilaisia ongelmia, osittain siksi että prostituutio on työnä lainsuojatonta aluetta ja osittain siksi että prostituutioon usein hakeutuu sellaisia ihmisiä, joiden elämäntilanne on eri tavoilla ongelmallinen. Erilaiset ongelmat vaativat erilaisia ratkaisuja. Prostituution osittainen tai täydellinen kriminalisoiminen ei ole ratkaisu yhteenkään ongelmaan.

3.4. Voitaisiinko kriminalisoinnilla vaikuttaa ostajien käyttäytymiseen?

Suomalaiset ovat yleensä suhteellisen lainkuuliaisia. Suomalaisten seksityöntekijöiden kokemuksen mukaan monet asiakkaat suosivat mielellään laillisia seksipalveluja, jos sellaisia on tarjolla. Ongelmana onkin usein se, että laillisia palveluja ei ole tarpeeksi saatavilla.

Lainsäädännöllä on mahdollista vaikuttaa ostajien käyttäytymiseen, mikäli laki vastaa todellisen elämän vaatimuksia ja ihmisten omia intressejä. Jos seksipalvelut hyväksyttäisiin lailliseksi liiketoiminnaksi ja meillä olisi riittävästi tarjolla laillisia, asiallisia seksipalveluja, niin useimmat asiakkaat käyttäisivät mieluummin laillisia seksipalveluja, vaikka ne olisivatkin kalliimpia kuin laittomat palvelut.

Sen sijaan lainsäädännöllä ei ole mahdollista estää seksivietin toteuttamista. Seksipalvelujen ostamisen kriminalisointi ei vähentäisi seksipalvelujen ostamista, mutta se vaikuttaisi ostajien käyttäytymiseen negatiivisella tavalla. Ruotsalaisilta kollegoilta saamamme tieto vahvistaa sen, minkä voimme helposti itsekkin päätellä. Kriminalisointi lisää ostamistilanteen hermostuneisuutta ja pelokkuutta, mikä johtaa helposti aggressiiv-

visuuteen ja harkitsemattomaan käyttäytymiseen. Palvelun sisällöstä ja turvaseksistä sopiminen tulee vaikeammaksi.

Lisäksi seksipalvelujen ostamisen kriminalisointi vähentäisi ostajien halukkuutta ja mahdollisuuksia paljastaa poliisille havaintojaan toiminnasta, johon he epäilevät tai tietävät liittyvän paritusta tai naiskauppaa.

3.5. Miten seksipalvelujen ostamisen tai myymisen kriminalisointi vaikuttaisi prostituution ja parituksen määrään ja laatuun?

Asiaa voi arvioida eri maiden kokemusten perusteella.

USA:ssa on kriminalisoitu sekä seksipalvelujen ostaminen että myyminen. Monet sikäläiset suurkaupungit ovat käyttäneet tämän lainsäädännön valvomiseen ja toimeenpääntöön enemmän varoja kuin julkisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Siitä huolimatta prostituution tai parituksen määrää ei ole saatu vähennettyä. Sen sijaan monet prostituoitujen terveyspalveluja ja oikeuksia ajavat järjestöt ovat sitä mieltä, että kriminalisointi pahentaa prostituoitujen tilannetta.

Ruotsissa on kriminalisoitu pelkästään seksipalvelujen ostaminen. Ruotsin poliisi- ja sosiaaliviranomaisten kertomien tietojen mukaan prostituutio ei ole vähentynyt, prostituoitujen kohtaama väkivalta on lisääntynyt ja prostituoitujen halukkuus ja mahdollisuus turvautua viranomaisten apuun on vähentynyt. Ruotsalaisilta prostituoiduilta saamamme tiedot vahvistavat tätä käsitystä.

Suomen ulkomaalaislaki käytännössä kriminalisoi ulkomaalaisten harjoittaman prostituution vuodesta 1999 alkaen. Ennen tätä lakimuutosta osa ulkomaisista prostituoiduista toimi itsenäisesti ilman parittajia. Lakimuutoksen jälkeen kaikki ulkomaiset prostituoidut ovat joutuneet parittajien armoille. Tämä vahvistaa kokemuksen, joka on sama kaikissa prostituutiota kriminalisoivissa maissa: prostituution kriminalisointi johtaa parittajien vallan lisääntymiseen ja prostituoitujen aseman heikentymiseen.

Suurimmassa osassa maailman valtioita on lainsäädäntöä, jolla kriminalisoidaan tai rajoitetaan prostituutiota. Prostituoituja auttavien järjestöjen kokemukset sekä useiden eri tutkimusten tulokset ovat samansuuntaisia kaikkialla: prostituution osittainen tai täydellinen kriminalisoiminen ei vähennä prostituutiota vaan ainoastaan lisää ja pahentaa siihen liittyviä ongelmia.

Prostituutioon hakeutuvien määrä riippuu ennen kaikkea tarjolla olevista toimeentulokeinoista. Kriminalisointi ei vähennä prostituutioon hakeutuvien kokonaismäärää. Sen sijaan se vaikeuttaa prostituutiosta irtautumista (ks. luku 3.3, 5. tavoite). Näin ollen kriminalisointi pahimmillaan lisää prostituutiota ja paritusta, pahentaa prostituoitujen kohtaamaa väkivaltaa, hyväksikäyttöä ja riistoa sekä lisää parittajien valtaa.

3.6. Pystyttäisiinkö ostamisen tai myymisen kriminalisointia käytännössä valvomaan ja rikoksista saamaan riittävä näyttö?

USA:ssa poliisi valvoo prostituutilakeja tehokkaasti. Prostituoituja pidätetään ja vangitaan. Asiakkaita pidätetään ja sakotetaan ja heiltä jopa takavarikoidaan rikoksessa käytettyjä ajoneuvoja. USA:n oikeusjärjestelmässä prostituutio tuomioon riittää poliisin todistus, joten tuomioita saadaan myös täytäntöön melko paljon. Rangaistukset osuvat kuitenkin yleensä haavoittuvimpien prostituoitujen kohdalle eli niille, joilla menee muutenkin huonosti. Ne prostituoidut, jotka pystyvät järjestämään toimintansa ammattimaisesti, ovat paremmassa turvassa rangaistuksilta.

Monissa Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maissa poliisi käyttää valtaansa prostituoituihin häikäilemättömästi käyttäen hyväkseen prostituution vastaisia lakeja ja prostituoitujen lainsuojatonta asemaa. Usein poliisi vaatii prostituoidulta ilmaista seksiä tai lahjuksia. Ongelmana on myös, että melkein mikä tahansa kelpaa näytöksi silloin kun naista epäillään prostituoiduksi ja että prostituoiduilla ei ole laillista oikeutta tehdä omaa työtään.

Ruotsissa, jossa oikeusjärjestelmä vastaa enemmän meidän käsityksiämme, on selviä ongelmia seksipalvelujen ostamisen kriminalisoinnin täytäntöönpanossa. Ruotsalaisilta prostituoiduilta olemme kuulleet, miten poliisi vakoilee heidän toimintaansa, vaikka prostituoituja itseään ei epäillä rikoksesta. On selvää, että Ruotsin poliisi ei pysty tehokkaasti valvomaan lakia, ilman että se ylittää toimivaltuutensa ja vakoilee syyttömien ihmisten yksityiselämää.

Seksipalvelujen ostamisen ja/tai myymisen kriminalisointi Suomessa merkitsisi sitä, että lainvalvonta ja riittävän näytön saaminen olisi hyvin satunnaista.

Seksipalvelujen ostamisen ja/tai myymisen kriminalisointi vaikeuttaisi myös paritus- ja naiskaupparikosten esiintuloa ja tutkimista, koska silloin koko toiminta olisi entistä piiloisempaa ja rikoksesta epäiltyjen määrä olisi huomattavasti nykyistä suurempi. Vaarana on, että kaikista pahimmat ja vaikeimmat naiskauppaan ja paritukseen liittyvät rikokset jäisivät piiloon ja selvittämättä.

3.7. Millaisia vaikutuksia ostamisen tai myymisen kriminalisoinnilla olisi prostituoitujen aseman kannalta?

Kumpikin kriminalisointi heikentäisi prostituoitujen mahdollisuutta turvautua viranomaisiin, mahdollisuutta työskennellä itsenäisesti ilman parittajia sekä mahdollisuutta vaikuttaa omiin työskentelyoloihin. Prostituoitujen mahdollisuus pitää kiinni turvaseksivaatimuksesta ja omista rajoistaan vaikeutuisi. Myös suomalaiset prostituoidut joutuisivat parittajien armoille. Prostituoitujen kokema väkivalta ja kiristys sekä niiden uhka lisääntyisi.

3.8. Millaisia vaikutuksia ostamisen tai myymisen kriminalisoinnilla olisi laajemmin yhteiskunnassa?

Kriminalisointi lisäisi rikollisten organisaatioiden valtaa prostituutiossa ja koko yhteiskunnassa. Kriminalisointi syventäisi syrjäytyneiden prostituoitujen syrjäytymistä ja vaikeuttaisi heidän auttamistaan, sillä sosiaali- ja terveystalvelujen tarjoajien olisi entistä vaikeampi tavoittaa apua tarvitsevia. Koska huomattava osa prostituoituista on ulkomaalaisia, prostituution kriminalisointi lisäisi myös ulkomaalaisvastaisuutta sekä ulkomaalaisten ja ulkomaalaissyntyisten suomalaisten eri arvoista kohtelua.

Miesten ja naisten välisen tasa-arvokeskustelun kannalta kriminalisointi merkitsisi siirtymistä ajassa vuosisadan verran taaksepäin, aikaan jolloin oikeaan hyväksyttävään naiseuteen kuului siveys ja pidättyvyys. Nykyiset kriminalisointivaatimukset perustuvat samankaltaisiin oletuksiin ja väitteisiin kuin 1800-luvun lopulla käyty polemiikki "valkoisesta orjakaupasta". Polemiikki syntyi vastaavalla tavalla kuin nykyinen keskustelu naiskaupasta. Siirtolaisiksi lähteneet prostituoituidut herättivät pahennusta. Koska naisten ei uskottu voivan toimia omasta aloitteestaan prostituoituina, ilmiö selitettiin valkoiseksi orjakaupaksi. Enemmän aiheesta voi lukea näistä artikkeleista:

www.walnet.org/csis/papers/doezema-loose.html

www.walnet.org/csis/papers/irwin-wslavery.html

Seksipalvelujen ostamisen ja/tai myymisen kriminalisointi vaikeuttaisi kaupalliseen seksiin liittyvien kysymysten avointa ja kaikkia osapuolia kunnioittavaa keskustelua, koska se merkitsisi prostituoitujen vaientamista ja pakottamista takaisin pois julkisuudesta.

3.9. Muita tärkeitä kysymyksiä

Uuden järjestyslain vaikutukset on ensin selvitettävä

Eduskunnan helmikuussa 2003 hyväksymä uusi järjestyslaki kieltää yleisellä paikalla tapahtuvan seksipalvelujen ostamisen ja myymisen. Ennen kuin laaditaan lisää prostituutiota kriminalisoivia lakeja, kannattaa seurata useamman vuoden ajan, miten järjestyslaki vaikuttaa ja miten tämän lain noudattamista pystytään valvomaan.

Naiskauppaan liittyvä lainsäädäntö

Katso luku 4.

Paritukseen liittyvä lainsäädäntö

Katso luku 5.

4. Naiskauppaa koskeva lainsäädäntö ja ihmiskaupan vastaisen Palermon lisäpöytäkirjan vaatimukset ihmiskaupan uhrien suojelemiseksi

4.1. Naiskaupan määrittely

Silloin kun on kyse valtioiden rajat ylittävästä prostituutiosta, on perinteisesti puhuttu liikkuvasta prostituutiosta. Naiskaupasta (tai ihmiskaupasta) on puhuttu silloin, kun toimintaan liittyy pakottamista, valheellisilla lupauksilla houkuttelua tai vapaudenriistoa. Naiskaupan käsitettä on kuitenkin laajennettu, niin että se käytännössä kattaa koko liikkuvan prostituution, jolloin "naiskaupan uhrit" ovat hyvin heterogeeninen joukko.

Palermon sopimuksen ihmiskauppaa koskevan lisäpöytäkirjan 3 artikla merkitsee käytännössä sitä, että myös omasta suostumuksestaan prostituoiduksi ryhtyneet katsotaan aina ihmiskaupan uhriksi, mikäli toimintaan liittyy hyväksikäyttöä. Koska kaikki Suomessa toimivat ulkomaiset prostituoidut käytännössä toimivat parittajien alaisuudessa, on heidät siten katsottava pöytäkirjan tarkoittamiksi ihmiskaupan uhreiksi.

Ihmiskaupan ja naiskaupan uhreja on myös muualla kuin prostituutiossa.

4.2. Naiskaupan syyt ja ongelmat

Ihmiskaupan ja naiskaupan syitä ovat ihmisten (varsinkin naisten) huonot toimeentulomahdollisuudet omassa kotimaassaan, rikkaiden maiden tiukka ulkomaalaispolitiikka, eri maiden väliset elintasokuilut sekä ihmisten luonnollinen toive ja tarve paremmasta toimeentulosta. Myös tietämättömyys tai väärät käsitykset omista mahdollisuuksista työskennellä toisessa maassa voivat olla syynä.

Naiskaupan perusongelma on sama kuin ihmissalakuljetuksessa. Köyhien maiden ihmiset haluavat lähteä etsimään parempaa toimeentuloa rikkaammista maista, siitä huolimatta että he joutuvat lainsuojattomaksi työvoimaksi. Ainakin osa naiskaupan ja ihmissalakuljetuksen uhreista on tietoisia laittomaan maahanmuuttoon ja laittomaan työskentelyyn liittyvistä riskeistä. He kuitenkin tekevät lähtöpäätöksen, koska toive ja tarve paremmasta toimeentulosta on heille niin merkittävä.

Sekä naiskaupan että ihmissalakuljetuksen julmaa todellisuutta on, että osa uhreista joutuu kohtaamaan täysin epäinhimillistä kohtelua. Monet joutuvat alistumaan huonompiin olosuhteisiin kuin olivat etukäteen varautuneet.

Näiden uhrien auttamisen tekee hankalaksi se, että lainsäädäntömme mukaan he ovat samalla myös rikollisia. He ovat rikkoneet maahantulosäädöksiä, he työskentelevät ilman työlupaa pimeillä työmarkkinoilla ja mahdollisesti oleskelevat maassa laittomasti. Useimmiten heidän intressissään on paeta oleskelumaansa viranomaisia, ja he alistuvat mieluummin ansaitsemaan rahaa epäinhimillisissä olosuhteissa kuin joutuvat pidätyksi ja karkotetuksi takaisin lähtömaahansa.

On melko varmaa, että Suomeen saapuu hyvin vähän suoranaisesti prostituutioon pakotettuja naisia. Koska Suomi on Venäjän naapurimaa, riittää tänne halukkaita tulijoita muutenkin. Vaikka tänne saapuvat naiset toimivat omasta aloitteestaan prostituoituina, joutuvat monet heistä kohtaamaan pakottamista ja väkivaltaa.

Vuonna 1999 voimaan tullut ulkomaalaislain muutos mahdollisti prostituutiosta epäiltyjen ulkomaalaisten maasta käännättämisen. Maasta käännättämisen välttämiseksi ulkomaiset prostituoidut eivät voi kertoa viranomaisille kokemistaan uhkailuista, pakottamisesta tai väkivallasta. Niinpä he joutuvat alistumaan paritusorganisaation uhkailuun, pakottamiseen ja hyväksikäyttöön. Prostituutioepäilyn takia maasta karkotettujen naisten on ilmeisesti mahdotonta päästä uudestaan Suomeen samoilla henkilötiedoilla. Päästäkseen takaisin Suomeen ansaitsemaan rahaa, he joutuvat turvautumaan väärennettyihin passeihin, joita paritusorganisaatiot järjestävät heille. On myös suuri vaara, että paritusorganisaatiot kostavat naisille, mikäli he epäilevät poliisin kiinniottamien naisten paljastaneen asioita viranomaisille.

4.3. Naiskaupan vastaiset toimet tähän asti

Useimmat eri maiden toteuttamat naiskaupan vastaiset toimet ovat olleet uhrien auttamisen kannalta hyvin arveluttavia ja kielteisiä. Ratsioissa kiinnijääneet naiskaupan uhrin on pidätetty ja kuulustelujen jälkeen heidät on käännetty takaisin lähtömaahansa välittämättä siitä, mitä heille sen jälkeen tapahtuu. Naiskaupan vastainen toiminta on siis käytännössä ollut pikemmin rajavalvontaa ja laittomien maahanmuuttajien karkottamista kuin naiskaupan uhrien todellista suojelemista ja auttamista.

Myös Suomessa on toteutettu naiskaupan uhrien kannalta hyvin kielteistä politiikkaa vuodesta 1999 lähtien, jolloin tuli voimaan ulkomaalaislain muutos, joka mahdollisti prostituutiosta epäiltyjen ulkomaalaisten maasta käännättämisen. Tämän lain toimeenpano on tehnyt ulkomaisista prostituoiduista täysin riippuvaisia omista parittajistaan.

4.4. Palermon lisäpöytäkirjan edellyttämät toimet

Palermon sopimuksen ihmiskaupan vastainen lisäpöytäkirja vaatii ihmiskaupan säätämistä lailla rangaistavaksi (5 artikla). Ihmiskaupan vastainen laki on laadittava niin, että se kohdistuu suoraan rikollisjärjestöjen toimintaan ja antaa viranomaisille tehokkaat tutkintavaltuudet, ilman että lain toimeenpano joutuu ristiriitaan ihmiskaupan uhrien suojelun kanssa. Tällainen ristiriita voi ilmetä, mikäli laissa tai sen toimeenpanossa asetetaan uhrien suojelua tärkeämmäksi rikollisten kiinnisaaminen tai laittoman maahantulon estäminen. Myös ihmiskaupan vastaiset ratsiat voivat käytännössä ajaa ulkomaisia prostituoituja entistä ahtaammalle, koska yleensä heidän intressissään ei ole jäädä kiinni ja joutua karkotetuksi.

Palermon lisäpöytäkirja vaatii naiskaupan uhrien suojelusta huolehtimista. Tässä suhteessa lisäpöytäkirjan vaatimukset merkitsevät radikaalia muutosta ulkomaisten prostituoitujen kohteluun, mikäli lisäpöytäkirjan vaatimukset otetaan vakavasti.

Lisäpöytäkirjan 6 ja 7 artiklat merkitsevät käytännössä sitä, että ainakin kaikille niille ulkomaisille prostituoiduille on annettava oleskelupa Suomessa, jotka todistavat oi-

keudessa parittajia ja naiskaupan organisoijia vastaan. Prostituoitujen palauttaminen lähtömaahansa ei ole turvallista rikollisten paritusorganisaatioiden kostotoimien takia. Koska kostotoimet voivat kohdistua myös prostituoitujen perheenjäseniin, olisi harkittava turvapaikan myöntämistä koko perheelle.

Lisäpöytäkirjan vaatimukset ihmiskaupan uhrin suojelemiseksi ovat oikeansuuntaisia kahdessa tärkeässä asiassa:

- 1) Suojelu hyväksikäyttöä vastaan kuuluu kaikille prostituoiduille riippumatta siitä onko henkilö ryhtynyt prostituutioon pakotettuna vai omasta suostumuksesta.
- 2) Ihmiskaupan uhrin suojeleminen ja turvallisuus on asetettava etusijalle.

Sen sijaan lisäpöytäkirja on epärealistinen siinä, että se olettaa ihmiskaupan uhreja voitavan auttaa vastoin heidän omaa intressiään. Suomeen saapuvien ulkomaisten prostituoitujen intressissä on ansaita rahaa itselleen ja perheelleen. Heidät saadaan varmasti "pelastettua" pois prostituutiosta, jos heille kaikille tarjotaan perheineen oleskelulupa ja hyväpalkkainen työpaikka Suomessa. Mutta sellainen johtaisi mahdolluuteen: "ihmiskaupan uhreja" alkaisi tulvia maahamme entistä enemmän.

Lisäpöytäkirja edellyttää myös toimia naiskaupan kysynnän vähentämiseksi (9 artikla). Laittomalle naiskaupalle on kysyntää useiden syiden takia:

- 1) Ulkomaisilla naisilla on tarve ansaita rahaa ja he ovat sen takia kiinnostuneita mahdollisuudesta hakeutua Suomeen työhön.
- 2) Ulkomaisilla naisilla on hyvin rajalliset mahdollisuudet hakeutua Suomeen työhön laillisesti.
- 3) Suomessa on kysyntää ulkomaisten naisten työvoimalle sellaisilla aloilla, joihin ei löydy tarpeeksi suomalaisia työntekijöitä.

On väitetty, että seksipalvelujen ostamisen kriminalisoinnilla voitaisiin estää naiskauppaa. Tällaisella toimenpiteellä ei kuitenkaan ole minkäänlaista vaikutusta niihin syihin, joiden takia naiskaupan uhriksi joutuneet ovat tehneet lähtöpäätöksensä. Seksiasiakkuuden kriminalisointi johtaa siihen, että rikollinen paritusorganisaatio saa toiminnasta tiukemman otteen, koska toiminta on entistä suuremman määrän lain ulkopuolella. Kriminalisointi johtaa vain siihen, että rikollisen toiminnan organisoijat ansaitsevat toiminnallaan entistä paremmin ja uhrin uhriutuvat entistä enemmän. Seksipalvelujen ostamisen kriminalisointi vaikeuttaisi myös viranomaisten mahdollisuuksia löytää eniten avun tarpeessa olevia naiskaupan uhreja.

Jotta laitton naiskaupan kysyntä saadaan vähennettyä, pitää ulkomaalaisille antaa laillinen mahdollisuus hakeutua Suomeen työhön. Lisäksi seksipalvelut on muutettava lailliseksi työksi, jotta seksipalvelujen kysyntä saadaan pois laitton naiskaupan piiristä.

4.5. Ihmiskaupan/naiskaupan vastaiset toimet

Mikäli ihmiskauppaa vastaan halutaan oikeasti toimia, olisi harkittava seuraavia toimenpiteitä:

- 1) Ulkomaalaislaista on poistettava pykälä, jonka perusteella prostituutiosta epäilty voidaan käännättää maasta. Sen sijaan käännättämisperusteeksi voidaan säätää epäily ihmiskaupan tai paritustoiminnan harjoittamisesta.
- 2) Ihmiskaupan uhreille on luotava tehokas todistajansuojeluohjelma.
- 3) Maailmanlaajuisella köyhyydenvastaisella toiminnalla voidaan vähentää ihmisten hakeutumista laittomaksi työvoimaksi.
- 4) Tiedotustoiminnan ja valistuksen avulla voidaan varottaa ihmisiä ihmissalakuljettajien ja ihmiskauppioiden valheellisista lupauksista.
- 5) Seksityö on hyväksyttävä lailliseksi työksi, jota harjoittaville kuuluu samanlainen lainsuoja kuin kaikkien muidenkin alojen työntekijöille. Parituslakia on muutettava niin, että paritukseksi määritellään vain prostituutioon pakottaminen ja prostituoidun itsemääräämisoikeuden rajoittaminen.
- 6) Suomeen työhön hakeutuville ulkomaalaisille on myönnettävä työlupia entistä enemmän. Työlupia seksityöhön on myönnettävä samoilla ehdoilla kuin muuhunkin työhön.

Näillä toimenpiteillä pystyttäisiin auttamaan yhtä lailla niitä, jotka ovat itse valinneet prostituution, sekä niitä, jotka on pakotettu tai huijattu prostituutioon.

5. Parituslaki

Nykyinen parituslaki, joka niputtaa yhteen asiallisesti toimivat seksipalvelut ja rikollisen paritustoiminnan on tehoton naiskaupan torjunnassa. Parituslaki vaikeuttaa laillisesti ja asiallisesti järjestettyjä seksipalveluita, mutta antaa heikot tutkintavaltuudet rikollisesti järjestetyn naiskaupan tutkintaan. Paritusta koskevaa lakia on korjattava niin, että se puree paremmin rikollisjärjestöihin eikä estä asiallisesti järjestettyjä seksipalveluita.

Rikoslain 20 luvun (Seksuaalirikoksista) 9 § (Paritus) määrittelee paritukseksi kaiken toiminnan, jossa hankitaan taloudellista hyötyä maksullisten seksipalvelujen organisoinnista. Lain taustalla on ajatus, jonka mukaan kukaan ei voi vapaaehtoisesti omasta halustaan työskennellä seksipalvelutyössä, vaan seksipalveluja tarjoavat nähdään vailla omaa tahtoa olevina uhreina, joita tulee suojella parittajien toiminnalta.

Kuitenkaan prostituoitu ei voi olla paritusrikoksen asianomistaja eikä voi saada uhrina korvausta niin kuin muiden seksuaalirikosten uhrit. Niinpä parituspykälän sijaitseminen seksuaalirikosten yhteydessä on epälooginen. Jo tämä paljastaa parituspykälän perustelun ongelmallisuuden.

Prostituoitujen kannalta laki on erittäin ongelmallinen, koska se ei kerro, miten prostituutiota voisi harjoittaa laillisesti. Parituspykälän mukaan on selvää, että työtä ei ole mahdollista tehdä työsuhteessa eikä prostituoiduilla ole mahdollisuutta perustaa yhdessä liikeyritystä.

Parituspykälä vaikeuttaa myös muita seksialan palveluita tarjoavien työtä, koska laki on kirjoitettu niin laveasti, että mikä tahansa seksialan palvelu, jossa tavoitellaan seksuaalista kiihotusta tai mielihyvää, voidaan katsoa toiminnaksi, johon tulisi soveltaa parituspykälää.

Tämä on johtanut siihen, että seksialan palveluita tarjoavat yritykset joutuvat käyttämään mainonnassaan vihjailevia lupauksia, koska asiallisen ja suoran informaation antaminen saattaisi johtaa paritussyytteen. Suoraan seksiin viittaavia (ja jopa yliampuvia) mainoslupauksia ovat pystyneet antamaan vain puhelinseksirytykset ja muut sellaiset yritykset, joilla ei toiminnan luonteen takia ole pelkoa paritussyytteistä.

Parituspykälä ei suojele seksialalla työskenteleviä, koska se ei tunnusta seksialan työntekijöiden oikeutta turvallisiin työoloihin. Päinvastoin se asettaa kyseenalaiseksi koko elinkeinon.

Nykyinen parituslaki palvelee ainoastaan rikollisten paritusjärjestöjen etua, koska laki estää laillisesti järjestettyä seksiliiketoimintaa ja vaikeuttaa itsenäisesti toimivien seksityöntekijöiden toimintaa.

Paritusta koskevaa lakia on muutettava siten, että laki tunnustaa mahdollisuuden harjoittaa seksityötä ja seksiliiketoimintaa laillisesti. Samalla on tiukennettava lakia siten, että se parantaa viranomaisten mahdollisuuksia puuttua rikollisten paritusorganisaatioiden toimintaan.

Paritus tulee määritellä toiminnaksi jossa

- pakottamisen, uhkailun tai kiristyksen avulla käytetään hyväksi toisen harjoittamaa seksityötä
- painostetaan tai pakotetaan joku ryhtymään seksityöhön tai vastoin tahtaan jatkamaan seksityössä
- tai käytetään seksiliiketoiminnassa hyväksi henkilöä, jolla ei ole laillisia työntekijän oikeuksia.

Lisäksi parituspykälään on otettava samankaltainen vakavuusasteikko kuin muissakin rikoksissa: lievä-tavallinen-törkeä. Käytännössä parituslain vakavuusasteikko voisi olla tällainen.

Lievä paritus

- Taloudellista toisen prostituution hyväksikäyttöä, esimerkiksi ylihinnan kiskominen prostituoidulle myytävistä palveluista tai kohtuuttoman suurten vuokrien periminen

Tavallinen paritus

- Systemaattinen organisaatio, jonka toimintaan liittyy prostituoitujen alisteisen aseman taloudellista hyväksikäyttöä ja prostituoitujen itsemääräämisoikeuden rajoittamista.

Törkeä paritus

- Toimintaan liittyy pakottamista, uhkailua, kiristystä, väkivaltaa tai vapauden riistoa.
- Toisen painostamista tai pakottamista ryhtymään seksityöhön tai jatkamaan seksityössä vastoin omaa tahtoaan.
- Toisen painostamista tai pakottamista sellaisiin seksipalveluihin, joita hän itse ei halua tehdä.

Tällä tavalla määritelty parituslaki toimisi tarkoituksenmukaisemmin. Se kohdistuisi selkeämmin rikollisten paritusorganisaatioiden toimintaan ja puolustaisi prostituoidun itsemääräämisoikeutta.

6. Tärkeintä on ongelmien tosiasiallinen ratkaiseminen

Prostituution vastaisissa puheenvuoroissa on käytetty hyväksi prostituutioon liittyviä kielteisiä mielikuvia. Prostituutiosta on luotu kuva orjuuden kaltaisena toimintana, joka on aina ja kaikissa tilanteissa alentavaa ja ihmisoikeuksia loukkaavaa.

Tällainen keskustelu on prostituoitujen auttamisen ja prostituoitujen ihmisoikeuksien kannalta vaarallista, koska siinä ei kunnioiteta prostituoitujen omia mielipiteitä omaan työhönsä liittyvistä asioista eikä heidän oikeuttaan omaan elinkeinoonsa.

Prostituutioon liittyy paljon ongelmia, mutta niitä ei voi ratkaista toimilla, jotka ovat prostituoituja vastaan. Ongelmien tosiasiallinen ratkaiseminen edellyttää, että toimintaan osallistuvat saavat itse paremman mahdollisuuden vaikuttaa asioihin.

Suurin osa prostituutioon liittyvistä ongelmista johtuu koko yhteiskunnassa olevista yleisistä ongelmista kuten köyhyydestä, syrjäytymisestä, työttömyydestä, tarjolla olevien työpaikkojen huonoista työoloista ja matalista palkoista sekä ihmisten rajallisista vaikutusmahdollisuuksista.

Vastaavasti suurin osa ihmiskauppaan (ja naiskauppaan) liittyvistä ongelmista johtuu köyhien maiden kansalaisilleen tarjoamista heikoista toimeentulomahdollisuuksista, rikkaiden maiden tiukasta ulkomaalaispolitiikasta ja eri maiden välisistä elintasokuiluista.

Ongelmat kärjistyvät prostituutiossa juuri siksi, että prostituutio on lainsuojaton elinkeino, jossa toimivilla työntekijöillä ei ole samoja mahdollisuuksia ajaa etujaan, turvautua viranomaisten apuun ja vaikuttaa työoloihinsa kuin muiden alojen työntekijöillä.

Ruotsin malli niin kuin kaikki muutkin kriminalisointimallit ovat näennäisratkaisuja, jotka eivät auta prostituoituja minkään tosiasiallisen ongelman ratkaisemisessa.

Australiassa, Alankomaissa ja Saksassa toteutettu seksityön laillistaminen on ratkaissut seksityöhön liittyviä ongelmia niiden seksityöntekijöiden kohdalla, joilla on vakituinen asuinpaikka kyseisissä maissa. Nämä maat ovat kuitenkin säilyttäneet tiukan ulkomaalaispolitiikkansa, minkä takia ulkomaiset prostituoituneet ovat edelleen lainsuojattomia. Jotta naiskauppa ja laittomat bordellit saataisiin lopetettua, tulisi myös ulkomaisille prostituoituille myöntää laillisen työntekijän oikeudet. Laittoman ihmiskaupan uhreja tulee auttaa heidän omien intressiensä mukaisesti, niin ettei heitä pakoteta takaisin siihen kurjuuteen, jota he ovat lähteneet pakoon.

Prostituutioon liittyvät ongelmat johtuvat osittain myös siitä, että prostituutiossa toimii eri tavalla ongelmaisia ihmisiä, jotka eivät ole onnistuneet löytämään muuta selviytymiskeinoa. Heidän kohdallaan seksityön laillistaminen ja kriminalisointi ovat kumpikin yhtä tehottomia ratkaisuja. He eivät tarvitse uusia lakeja, vaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Prostituutio-ongelmien ratkaiseminen edellyttää prostituutioon liittyvistä mielikuvista luopumista ja tosiasioiden kohtaamista sellaisina kuin ne näyttäytyvät prostituoituneiden

silmin. Prostituoitu ei tarvitse kriminalisointia. Prostituoitu tarvitsee oikeuden turvallisiin työoloihin ja oikeuden vaikuttaa itseään koskeviin kysymyksiin. Ongelmissa oleva prostituoitu tarvitsee ongelmiansa mukaista apua samalla tavalla kuin muutkin ihmiset.

7. Lisätietoa

7.1. Tietoa naiskauppaa koskevaa lainsäädäntöä varten

International Human Rights Law Group: Initiative against trafficking in persons
www.hrlawgroup.org/initiatives/trafficking_persons/default.asp

The Annotated Guide to the Complete UN Trafficking Protocol
www.hrlawgroup.org/resources/content/Traff_AnnoProtocol.pdf

Tämä opas sisältää Palermon sopimuksen ihmiskauppaa koskevan lisäpöytäkirjan tekstin kokonaan sekä varsinaisesta sopimuksesta ne pykälät, jotka liittyvät ihmiskauppaan. Kommentit ja sovellusohjeet on laitettu kehyksiin sopimustekstin väliin.

Resources and contacts on human trafficking
www.hrlawgroup.org/resources/content/Trafficking_Biblio.pdf

Legal Agenda for Migrant Prostitutes and Trafficked Women on the Internet
www.femmigration.net/

Network of Sex Work Projects (NSWP)
www.nswp.org
Klikkaa linkkiä **Mobility**

Commercial Sex Information Service (CSIS): Legal analysis
www.walnet.org/csis/papers/index.html

Prostitutes' Education Network (PENet): The Trafficking Debate
www.bayswan.org/Traffick.html

Redefining Prostitution as Sex Work on the International Agenda
by Jo Bindman (Anti-Slavery International) with the participation of Jo Doezema (Network of Sex Work Projects), 1997
www.walnet.org/csis/papers/redefining.html

7.2. Tietoa prostituutioon liittyvistä ongelmista ja lainsäädännöstä

Seksialan Liitto SALLIn kannanotto prostituutiokeskusteluun
www.salli.org/kanta/2002/index.html

Network of Sex Work Projects (NSWP)

www.nswp.org

Klikkaa linkkejä **Introduction** ja **Mobility**

Prostitutes' Education Network (PENet)

www.bayswan.org/penet.html

Europap

www.europap.net

Redefining Prostitution as Sex Work on the International Agenda

by Jo Bindman (Anti-Slavery International) with the participation of Jo Doezema (Network of Sex Work Projects), 1997

www.walnet.org/csis/papers/redefining.html

Prostitutionspolitik som ett problem

Lady Johanna föredrag i Svensk Ungdoms seminarium "Är prostitution ett problem?"

17.4.2002

www.sexpert.fi/pro/su.html

Vanwesenbeeck, Ine:

Another Decade of Social Scientific Work on Sex Work: A Review of Research 1990-2000. Julkaistu: Annual Review of Sex Research, 2001, Vol. 12, p. 242, 48 p.

SALLIn linkkiluettelo

www.salli.org/linkit/index.html

7.3. Tätä lausuntoa koskevat tiedustelut

Seksialan Liitto SALLIn puheenjohtaja

Johanna Sirkiä

työpuh. 040 510 2114 (Lady Johanna)

sähköposti: johanna@salli.org